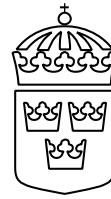

Regeringens proposition 2018/19:139

Fortsatt giltighet av lagen om försök med
tillgänglighetsdelgivning i brottmål

Prop.
2018/19:139

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 5 juni 2019

Stefan Löfven

Morgan Johansson
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Lagen om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål trädde i kraft den 1 maj 2018. Lagen är tidsbegränsad och gäller till utgången av 2019. I propositionen föreslår regeringen att lagen ska fortsätta att gälla till utgången av 2022. Det nya delgivningssättet tillgänglighetsdelgivning används i den pågående försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2018:160) om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål.....	5
4.1	Om försöksverksamheten	5
4.2	Det nya delgivningssättet tillgänglighetsdelgivning.....	6
4.3	Brottsförebyggande rådets delutvärdering av försöksverksamheten	7
5	Försöket med tillgänglighetsdelgivning förlängs	8
6	Konsekvenser	10
Bilaga 1	Promemorians lagförslag.....	11
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanserna	12
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 5 juni 2019.....	13

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2018/19:139

Regeringens förslag:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2018:160) om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål.

Förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2018:160) om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål

Härigenom föreskrivs att lagen (2018:160) om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål, som gäller till utgången av 2019, ska fortsätta att gälla till utgången av 2022.

Chefen för Justitiedepartementet beslutade den 17 januari 2017 att ge en utredare i uppdrag att biträda departementet med att utreda och föreslå åtgärder som med bibehållen rättssäkerhet och kvalitet leder till en snabbare lagföring av brott (Ju2017/00537/LP). Uppdraget delredovisades i promemorian En snabbare lagföring – försöksprojekt med ett snabbförfarande i brottmål (Ds 2017:36). Utifrån förslag i promemorian beslutade regeringen den 19 oktober 2017 om ett uppdrag att i norra Stockholm förbereda och genomföra en försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål (Ju2017/08090/DOM). Försöksverksamheten startade den 29 januari 2018 och ska enligt uppdraget pågå till och med den 31 december 2019.

I promemorians förslag till försöksverksamhet ingick ett förslag om att på försök använda ett nytt delgivningssätt – tillgänglighetsdelgivning. Genom den tidsbegränsade lagen (2018:160) om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål infördes möjligheten att på försök använda det nya delgivningssättet (prop. 2017/18:67, bet. 2017/18:JuU23, rskr. 2017/18:206). Lagen trädde i kraft den 1 maj 2018 och gäller till utgången av 2019.

Utredarens uppdrag har slutredovisats i promemorian Snabbare lagföring (Ds 2018:9). I promemorian föreslås att giltighetstiden för den tidsbegränsade lagen ska förlängas. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2018/02403/DOM).

Lagrådet

Förslaget innebär att lagen om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål ska fortsätta att gälla till utgången av 2022. Lagförslaget är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Lagrådets yttrande har därför inte inhämtats.

4 Försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål

4.1 Om försöksverksamheten

Försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål bygger på ett regeringsuppdrag, en tidsbegränsad försöksförordning och en tidsbegränsad lag om försök med det nya delgivningssättet tillgänglighetsdelgivning. Syftet med försöksverksamheten är att brott ska kunna utredas och lagföras på kortare tid än i dag. Målsättningen är att lagföring ska kunna ske inom ca två till sex veckor från brottet.

I oktober 2017 beslutade regeringen om ett uppdrag om en försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål lokaliserat till norra Stockholm. Försöksverksamheten bedrivs i samverkan mellan myndigheter och domstolar. Verksamheten inleddes den 29 januari 2018 i lokalpolisområdena Rinkeby, Solna och Täby. Den 1 januari 2019 utvidgades den till att omfatta hela polisområde Stockholm nord, dvs. även lokalpolisområdena Järfälla, Norrtälje, Sollentuna och Vällingby. Enligt uppdraget ska verksamheten pågå till och med den 31 december 2019.

Grunden för försöksverksamheten är förändrade arbetsmetoder och en ökad samverkan. Polismyndighetens arbete är organiserat så att utredningen av brott i större utsträckning än tidigare kan slutföras direkt på brottsplatsen eller kort tid därefter. Att den ingripande polispersonalen får ett aktivt stöd av en förundersökningsledare är en viktig del i arbetssättet. I försöksverksamheten har Polismyndigheten och domstolarna utarbetat samarbetsformer som gör det möjligt att i ett tidigt skede av brottsutredningen informera den misstänkte om när en eventuell huvudförhandling kan komma att hållas.

Genom förordningen (2017:1028) om en försöksverksamhet med snabbare handläggning av brott (försöksförordningen) har polis, åklagare och domstol getts möjlighet att i snabbförfarandet vidta vissa åtgärder som kan korta handläggningstiden i det enskilda fallet. Åtgärderna får vidtas vid handläggningen av brott där åtal ska väckas vid Attunda tingsrätt, Norrtälje tingsrätt eller Solna tingsrätt (2 §).

4.2 Det nya delgivningssättet tillgänglighetsdelgivning

I försöksverksamheten är utgångspunkten att misstankar om brott dels ska utredas snabbare, dels ska kunna prövas i tingsrätten inom kortare tid. Ett fungerande snabbförfarande förutsätter att den tilltalade kan delges stämning och andra handlingar på ett effektivt och rättssäkert sätt. Det var mot den bakgrunden som riksdagen den 28 mars 2018 antog ett förslag till lag om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål.

Vid de tingsrätter som regeringen bestämmer får på försök de avvikelser som anges i lagen om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål göras från vad som annars gäller för delgivning av handlingar i brottmål (1 §). Tillgänglighetsdelgivning innebär att delgivning sker genom att stämning och andra handlingar i ett brottmål hålls tillgängliga vid tingsrätten från och med en i förväg bestämd tidpunkt (2 §). Den tilltalade ska vid ett personligt sammanträffande med polis eller åklagare ha delgetts information om dels att delgivningssättet kan komma att användas, dels från och med vilken tidpunkt och vid vilken tingsrätt handlingarna kommer att hållas tillgängliga (3 §). Delgivning har skett när handlingarna har gjorts tillgängliga vid den tidpunkt och den tingsrätt som den tilltalade har fått information om (4 §).

Tillgänglighetsdelgivning får användas vid Attunda tingsrätt, Norrtälje tingsrätt och Solna tingsrätt (6 § försöksförordningen).

4.3 Brottsförebyggande rådets delutvärdering av försöksverksamheten

Prop. 2018/19:139

Brottsförebyggande rådet (Brå) har getts i uppdrag att följa och utvärdera försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 april 2020.

Brå presenterade den 1 april 2019 delredovisningen Utvärdering av försöksverksamheten Snabbare lagföring. Syftet med delutvärderingen är att ge en preliminär bild av hur införandet gått till och vilka effekter försöksverksamheten hittills medfört. Utvärderingen bygger i huvudsak på uppgifter om registrerade brottsmisstankar, enkäter till poliser i yttre tjänst, kvalitativa intervjuer med nyckelpersoner och observationer av polisens arbete.

Inom försöksverksamheten registrerades under perioden 29 januari–30 september 2018 totalt 1 365 brottsmisstankar hos Polismyndigheten. De vanligast förekommande misstankarna var narkotikabrott (36 procent), stöld från butik (24 procent), olovlig körning (18 procent) och rattfylleri (11 procent).

Vid undersökningen av handläggningstiderna har Brå som referensmätt använt uppgifter från de lokalpolisområden inom polisområde Stockholm nord som under perioden inte ingick i försöksverksamheten (benämnd ordinarie verksamhet). Jämfört med ordinarie verksamhet var handläggningstiderna inom försöksverksamheten i median 17 dagar kortare hos Polismyndigheten, 7 dagar kortare hos Åklagarmyndigheten och 22 dagar kortare hos tingsrätterna.

Den sammanlagda handläggningstiden från registrerad anmälan till avslut var i median 33 dagar inom försöksverksamheten och 41 dagar inom ordinarie verksamhet. Brå framhåller att uppföljningstiden är kort och att det därför finns många öppna misstankar som inte har hunnit avslutas, t.ex. åtal som ännu inte har prövats av tingsrätten. Detta leder till en underskattning av handläggningstiderna. Eftersom andelen öppna misstankar är störst i den ordinarie verksamheten blir underskattningen av handläggningstiderna störst där. När resultaten redovisas uppdelade på var i rättskedjan misstanken avslutats blir skillnaden mellan försöksverksamheten och den ordinarie verksamheten mer framträdande. Handläggningstiden för misstankar som avslutades hos åklagare var i median 27 dagar kortare inom försöksverksamheten än inom ordinarie verksamhet. För misstankar som avslutades hos tingsrätten var handläggningstiden i median 47 dagar kortare inom försöksverksamheten än inom ordinarie verksamhet.

Inom försöksverksamheten har tillgänglighetsdelgivning använts som delgivningssätt för 60 procent av misstankarna som nått tingsrätten. Den sammanlagda handläggningstiden från registrerad anmälan till avslut var i median 36 dagar där tillgänglighetsdelgivning använts och 65 dagar där något annat delgivningssätt använts. Skillnaden på 29 dagar innebär att handläggningstiden där tillgänglighetsdelgivning använts var 55 procent av motsvarande tid i den övriga försöksverksamheten. Brå lyfter även fram att det kan finnas behov av att inom försöksverksamheten utveckla tydligare rutiner för informationen som lämnas till den misstänkte, bl.a. vad gäller tillgänglighetsdelgivning.

Brås sammanfattande slutsats är att försöksverksamheten har lett till kortare handläggningstider. Som troliga förklaringar framhåller Brå dels de nya verktyg som används i försöksverksamheten, bl.a. tillgänglighetsdelgivningen, dels att kvaliteten i utredningarna har blivit bättre tack vare stöd och vägledning till de ingripande poliserna från de jourhavande förundersökningsledarna. Brå pekar även på sättet försöksverksamheten införts som viktigt för de positiva effekter som hittills observerats. Bland annat har arbetet präglats av delaktighet, engagemang och god samverkan mellan myndigheterna. Brå lyfter också fram några områden med utvecklingsbehov i den fortsatta försöksverksamheten, bl.a. bemanning av polisens utredningsjour, ärendesamordning hos polis och åklagare och information till misstänkta personer.

5 Försöket med tillgänglighetsdelgivning förlängs

Regeringens förslag: Lagen om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål ska fortsätta att gälla till utgången av 2022.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås att giltighetstiden ska förlängas till utgången av 2021 (se Ds 2018:9 avsnitt 4.4.3).

Remissinstanserna: I stort sett alla remissinstanser som uttalar sig i denna del är positiva till eller invänder inte mot förslaget. *Eskilstuna tingsrätt* och *Riksdagens ombudsmän (JO)* framhåller det positiva i att försöksverksamheten inte avstannar i avvaktan på att den utvärderas. *Datainspektionen* anser att de rättsliga förutsättningarna att kommunicera elektroniskt med enskilda inom ramen för tillgänglighetsdelgivningen behöver utredas vidare och avstyrker därför en förlängning av den tillfälliga lagen.

Skälen för regeringens förslag: Att brott utreds och lagförs så effektivt och ändamålsenligt som möjligt ökar förtroendet för rättsväsendet och förutsättningarna för materiellt riktiga domar. En kort och sammanhållen lagföringsprocess är bättre för enskilda som berörs av processen och blir dessutom mer resurseffektiv. En effektiv hantering av enklare brott kan frigöra resurser till att utreda och lagföra allvarigare brottslighet. Den pågående försöksverksamheten är en viktig åtgärd för att utveckla rättsväsendets förmåga att snabbt utreda och lagföra brott.

I promemorian framhålls att tidigare erfarenheter visar att åtgärder som vidtagits inom ramen för försöksprojekt riskerar att stanna av efter projektets slut i avvaktan på utvärdering. Därigenom riskerar många av de vinster som har uppnåtts och erfarenheter som har förvärvats att gå förlorade. Det är mot den bakgrunden som det i promemorian lämnas förslag om att förlänga och vidta åtgärder för att bygga ut försöksverksamheten i avvaktan på Brås slututvärdering i april 2020.

Regeringen har utifrån vad som framkommit i Brås delutvärdering bedömt att det finns skäl att förlänga försöksverksamheten efter den

31 december 2019. Regeringen har även den 2 maj 2019 gett Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Rättsmedicinalverket, Kriminalvården och Domstolsverket i uppdrag att förbereda en geografisk utbyggnad av försöksverksamheten, som ska kunna genomföras under 2020–2022 (Ju2019/01670/DOM). En förlängd och utbyggd försöksverksamhet skulle ge ett bredare underlag för ställningstagandet till ett eventuellt permanentande av snabbförfarandet. Den kan också ge värdefulla erfarenheter för en fortsatt utveckling av t.ex. organisation, rutiner och arbetsmetoder.

Brå har i sin delutvärdering bedömt att de nya verktygen i försöksverksamheten, bl.a. delgivningssättet tillgänglighetsdelgivning, är troliga förklaringar till de korta handläggningstiderna. Tillgänglighetsdelgivningen är enligt regeringens uppfattning ett viktigt verktyg i försöksverksamheten. En snabb, effektiv och rättssäker delgivning bidrar till att misstänkta brott kan prövas i tingsrätten inom kortare tid. Det är angeläget att delgivningssättet kan fortsätta användas i en förlängd försöksverksamhet. Det är också viktigt att myndigheterna och domstolarna ges möjlighet att fortsätta att utveckla rutiner och arbetsmetoder i tillämpningen. Som Brå framhåller behöver den personal som förmedlar informationen till den misstänkte ha rätt kunskaper och det bör finnas strategier för hur man ska gå tillväga om den misstänkte av någon anledning har svårt att ta till sig informationen. Det ska alltid göras en bedömning i det enskilda fallet om det är lämpligt att använda delgivningssättet (se prop. 2017/18:67 s. 12).

Mot denna bakgrund anser regeringen att giltighetstiden för lagen om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål bör förlängas. I promemorian föreslås att giltighetstiden ska förlängas två år. Det motsvarar den förlängning av försöksverksamheten som helhet som också föreslås i promemorian. För att det ska finnas ett tillräckligt underlag för att ta ställning till om snabbförfarandet bör permanentas, och för att sedan kunna vidta de åtgärder som detta förutsätter, har regeringen bedömt att en förlängning av försöksverksamheten bör omfatta tre år. Det är därför lämpligt att giltighetstiden för lagen om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål förlängs till utgången av 2022.

Delgivning av stämning och andra handlingar är en åtgärd i domstolarnas handläggning av brottmål. Den behandling av personuppgifter som förekommer i samband med delgivning sker alltså i syfte att handlägga mål om lagföring för brott. Sådan personuppgiftsbehandling faller under tillämpningsområdet för brottsdatalagen (2018:1177) och lagen (2018:1698) om domstolarnas behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område. Lagarna reglerar personuppgiftsbehandling vid alla former av delgivning i brottmål, dvs. även personuppgiftsbehandling som sker i samband med tillgänglighetsdelgivning. I lagen om domstolarnas behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område finns regler om elektroniskt utlämnande av personuppgifter som ger ett gott skydd för den personliga integriteten (se prop. 2017/18:269 s. 135–136 och 240–241). Något skäl att vidare utreda de rättsliga förutsättningarna för elektronisk kommunikation med enskilda inom ramen för tillgänglighetsdelgivning, vilket *Datainspektionen* föreslår, finns således inte. Som Brå tar upp i sin delutvärdering är det dock viktigt att det hos domstolarna finns rutiner för att bedöma om ett elektroniskt utlämnande är lämpligt i det enskilda fallet (jfr prop. 2017/18:269 s. 369). Inom Sveriges

6 Konsekvenser

En förlängning av giltighetstiden för lagen om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål innebär att det även fortsättningsvis finns förutsättningar för en effektiv och rättssäker delgivning av stämning och andra handlingar inom försöksverksamheten. En fortsatt användning av delgivningssättet kan även ge ett bättre underlag för ett kommande ställningstagande till om det bör permanentas eller inte.

Den förlängning av giltighetstiden som föreslås bedöms inte medföra några kostnadsökningar för rättsväsendet. Förslaget bedöms inte heller i övrigt få några konsekvenser.

Förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2018:000) om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål

Härigenom föreskrivs att lagen (2018:000) om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål, som gäller till utgången av 2019, ska fortsätta att gälla till utgången av 2021.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över promemorian Snabbare lagföring (Ds 2018:9) lämnats av Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Hovrätten för Västra Sverige, Hovrätten för Nedre Norrland, Attunda tingsrätt, Norrtälje tingsrätt, Solna tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Södertörns tingsrätt, Eskilstuna tingsrätt, Växjö tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Gävle tingsrätt, Östersunds tingsrätt, Umeå tingsrätt, Haparanda tingsrätt, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten, Kriminalvården, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Rättsmedicinalverket, Datainspektionen, Barnombudsmannen, Socialstyrelsen, Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden), Arbetsgivarverket, Ekerö kommun, Järfälla kommun, Sigtuna kommun, Solna kommun, Stockholms kommun, Sundbybergs kommun, Täby kommun, Upplands-Bro kommun, Österåkers kommun, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges advokatsamfund, Akademikerförbundet SSR, Jusek, Polisförbundet, Rädda barnen och Svensk Försäkring.

Yttrande har även lämnats av Stockholms universitet (Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden).

Riksrevisionen, Landsorganisationen i Sverige (LO) och Upplands Väsby kommun har avstått från att yttra sig.

Yttrande har inte lämnats av Danderyds kommun, Norrtälje kommun, Sollentuna kommun, Vallentuna kommun, Vaxholms kommun, Sveriges Domareförbund, Brottsofferjouren Sverige och Riksförbundet Kriminellas revansch i samhället.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 5 juni 2019

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Wallström, Y Johansson, M Johansson, Baylan, Hallengren, Hultqvist, Andersson, Bolund, Damberg, Shekarabi, Ygeman, Eriksson, Linde, Ekström, Eneroth, Nilsson, Lindhagen, Lind

Föredragande: statsrådet M Johansson

Regeringen beslutar proposition Fortsatt giltighet av lagen om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål